EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

16. märts 2006 *

Kohtuasjas C-234/04,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Landesgericht Innsbrucki (Austria) 26. mai 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. juunil 2004, menetluses

Rosmarie Kapferer

versus

Schlank & Schick GmbH,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees P. Jann, kohtunikud N. Colneric (ettekandja), K. Lenaerts, E. Juhász ja M. Ilešič,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtujurist: A. Tizzano,
kohtusekretär: ametnik B. Fülöp,

arvestades kirjalikus menetluses ja 8. septembri 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Schlank & Schick GmbH, esindajad: *Rechtsanwalt* M. Alexander ja *Rechtsanwalt* M. Dreschers,

— Austria Vabariik, esindajad: H. Dossi ja S. Pfanner,

— Tšehhi Vabariik, esindaja: T. Boček,

— Saksamaa Liitvabariik, esindajad: A. Tiemann ja A. Günther,

— Prantsuse Vabariik, esindajad: A. Bodard-Hermant, R. Abraham, G. de Bergues ja J.-C. Niollet,

— Küprose Vabariik, esindaja: M. Chatzigeorgiou,

— Madalmaade Kuningriik, esindaja: C. A. H. M. ten Dam,

— Soome Vabariik, esindaja: T. Pynnä,

— Rootsi Kuningriik, esindaja: A. Falk,

— Suurbritaania ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindajad: E. O'Neill, keda abistas D. Lloyd-Jones, *QC*,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud ja W. Bogensberger,

olles 10. novembri 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab EÜ artikli 10 ja nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04 lk 42 -64) artikli 15 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati R. Kapfereri, kes on Austria kodanik elukohaga Hall Tiroolis (Austria), ja Saksa õiguse alusel Saksamaal asutatud kaugmüügiga tegeleva äriühingu Schlank & Schick GmbH (edaspidi „äriühing Schlank & Schick") vahelises kohtuasjas, milles esimene nõudis hagiga viimatinimetatult tasu väljamõistmist, kuna see äriühing lähetas R. Kapfererile nimelise saadetise, millega jättis talle mulje, et ta on võitnud mingi auhinna.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

3 Määruse nr 44/2001 artikli 15 lõige 1 sätestab:

„1. Küsimustes, mis on seotud lepinguga, mille isik ehk tarbija on sõlminud oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil, määratakse kohtualluvus kindlaks käesoleva jao alusel, ilma et see mõjutaks artikli 4 ja artikli 5 punkti 5 kohaldamist, kui tegemist on:

[...]

c) kõigil ülejäänud juhtudel lepinguga, mis on sõlmitud isikuga, kes tegeleb tarbija alalise elukoha liikmesriigis kutse- või äritegevusega või kelle selline tegevus on mis tahes vahenditega suunatud nimetatud liikmesriiki või mitme liikmesriigi hulgas ka nimetatud liikmesriiki, ning kui leping kuulub sellise tegevuse raamesse.

4 Sama määruse artikli 16 lõike 1 kohaselt „[t]arbija võib algatada menetluse teise lepinguosalise vastu selle liikmesriigi kohtutes, kus on nimetatud osalise alaline elukoht, või selle paiga kohtutes, kus on tarbija enese alaline elukoht."

5 Määruse nr 44/2001 artikkel 24 sätestab:

„Lisaks käesoleva määruse muudest sätetest tulenevale pädevusele on pädev ka see liikmesriigi kohus, kuhu kostja ilmub. Käesolevat sätet ei kohaldata juhul, kui isik on ilmunud kohtusse pädevuse vaidlustamiseks või kui artikli 22 kohaselt on ainupädev teine kohus."

Liikmesriigi õigusnormid

6 Austria tarbijakaitseseaduse (Konsumentenschutzgesetz) 1. oktoobril 1999. aastal jõustunud versiooni (BGBl. I, 185/1999, edaspidi „KSchG") § 5j sätestab:

„Ettevõtted, kes saadavad konkreetsele tarbijale võidulubadusi või muid sarnaseid teateid, mille sõnastus jätab tarbijale mulje, et ta on võitnud teatud auhinna, on kohustatud selle tarbijale üle andma; tarbijal on õigus see auhind kohtu korras sisse nõuda."

7 Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Zivilprozessordnung, edaspidi „ZPO") § 530 sätestab teistmishagi esitamise tingimuste kohta:

„(1) Menetluse, milles on tehtud sisuline lahend, võib poole taotlusel uuendada,

[...]

5. kui kohtulahend põhineb kriminaalasjas tehtud kohtulahendil, mis on tühistatud teise jõustunud kohtulahendiga;

6. kui pool avastab või tal on võimalus tugineda varasemale jõustunud kohtulahendile, mis puudutab sama nõuet või sama õigussuhet ja lõpetab vaidluse uuendatava menetluse poolte vahel;

7. kui poolele saavad teatavaks uued asjaolud või ta avastab või talle antakse võimalus tugineda uutele tõenditele, mille esitamise ja millele tuginemise tõttu eelnevas menetluses oleks tehtud talle soodsam kohtulahend.

(2) Kui teistmishagi on esitatud lõike 1 punktis 7 sätestatud asjaolude alusel, on see vastuvõetav, kui poolel ei olnud võimalik, ilma, et ta oleks olnud selles süüdi, tugineda uutele asjaoludele või uutele tõenditele enne suulise menetluse lõpetamist, pärast mida mainitud esimese astme kohus tegi otsuse."

8 Sama seadustiku § 534 sätestab:

„(1) Hagi tuleb esitada eelnevalt kehtestatud neljanädalase tähtaja jooksul.

(2) Tähtaeg hakkab kulgema:

[...]

4. § 530 lõike 1 punktis 7 sätestatud juhul päevast, mil poolel avanes võimalus esitada kohtule asjaolud ja tõendid, mis olid talle teatavaks saanud.

(3) Hagi [...] ei või esitada, kui kohtuotsuse jõustumisest on möödunud 10 aastat.

Põhikohtuasi

9 R. Kapferer sai tarbijana äriühingult Schlank ja Schick korduvalt võidulubadusi sisaldavaid reklaamsaadetisi. Ligikaudu kaks nädalat pärast uut kirja, mis oli adresseeritud isiklikult temale ja mille kohaselt oli talle omistatud rahaline auhind summas 53 750 Austria šillingit ehk 3 906,16 eurot, sai R. Kapferer ümbriku

tellimuskviitungi, mainitud rahalise auhinna kohta käiva kirja ja kaubaarve väljavõttega. Viimase teate tagaküljel esinevates osalemis- ja kätteandmistingimuste kohaselt sõltus rahasumma kätteandmine mittesiduva proovitellimuse tegemisest.

10 R. Kapferer saatis äriühingule Schlank & Schick kõnelause tellimuskviitungi, millele ta oli kleepinud võidusummaga margi ja andnud allkirja selle tagaküljel asuvale märkusele „[o]len osalemistingimustest teadlik", olemata osalemis- ja kätteandmistingimusi läbi lugenud. Seda, kas ta oli samal ajal esitanud ka tellimuse, ei õnnestunud kindlaks teha.

11 Kuna R. Kapferer ei saanud auhinda, mis ta oli enda arvates võitnud, siis nõudis ta KSchG §-le 5j tuginedes Tiroolis asuva Bezirksgericht Halli kaudu, et äriühingult Schlank & Schick mõistetaks tema kasuks välja summa 3 906,16 eurot, millele lisandub 5% intress alates 27. maist 2000.

12 Äriühing Schlank & Schick esitas vastuväite asja lahendava kohtu kohtualluvuse kohta. Ta väitis, et määruse nr 44/2001 artiklid 15 ja 16 ei ole kohaldatavad, kuna nad eeldavad rahaliste huvidega seotud lepingu olemasolu. Auhinnamängus osalemine oli seotud tellimuse esitamisega, mida R. Kapferer aga kunagi ei teinud. KSchG §-st 5j tulenev nõue ei ole oma olemuselt lepinguline nõue.

13 Bezirksgericht jättis kohtualluvuse kohta esitatud vastuväite rahuldamata ja tunnistas määruse nr 44/2001 artiklite 15 ja 16 alusel enda pädevaks põhjendusega, et tema hinnangul on kohtuasja poolte vahel lepinguline suhe. Põhiküsimuses jättis ta R. Kapfereri nõuded täies ulatuses rahuldamata.

14 R. Kapferer esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule apellatsioonkaebuse. Äriühing Schlank & Schick arvas omalt poolt, et Bezirksgerichti otsus kohtualluvuse kohta ei rikkunud tema õigusi, kuna põhiküsimuses langetati otsus tema kasuks. Sellel põhjusel ta ei vaidlustanud kohtualluvuse kohta tehtud otsust.

15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus juhib siiski tähelepanu asjaolule, et äriühing Schlank & Schick oleks võinud vaidlustada kohtualluvuse kohta esitatud vastuväite rahuldamata jätmise, kuna juba ainuüksi see otsus võis tema õigusi rikkuda.

Eelotsuse küsimused

16 Landesgericht Innsbruck kahtleb Bezirksgerichti rahvusvahelise kohtualluvuse olemasolus. Toetudes 11. juuli 2002. aasta otsusele kohtuasjas C-96/00: Gabriel (EKL 2002, lk I-6367) küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas eksitav võidulubadus, mille eesmärk on ajendada lepingut sõlmima ja seega seda ette valmistama, on piisavalt vahetult seotud kavatsetava tarbijalepingu sõlmimisega, et kohaldada tarbijalepingute kohtualluvuse regulatsiooni.

17 Kuna äriühing Schlank & Schick ei ole vaidlustanud kohtualluvusest loobumata jätmist, siis küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas tal on EÜ artiklist 10 tulenevalt siiski kohustus jõustunud kohtuotsus uuesti läbi vaadata ja tühistada osas, mis puudutab rahvusvahelist kohtualluvust, kui selgub, et see on vastuolus ühenduse õigusega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus arvab, et selline kohustus on olemas, küsides eelkõige, kas on võimalik üle võtta 13. jaanuari 2004. aasta otsuses kohtuasjas C-453/00: Kühne & Heitz (EKL 2004, lk I-837), sätestatud põhimõtteid, nii nagu Euroopa Kohus on seda vahepeal tõlgendanud, mis puudutavad haldusorganile pandud kohustust vaadata uuesti läbi jõustunud haldusakt, mis on vastuolus ühenduse õigusega.

18 Neil asjaoludel otsustas Landesgericht Innsbruck menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1) Seoses esimese astme kohtu kohtualluvuse otsusega:

a) Kas EÜ artiklis 10 sätestatud koostöö põhimõtet tuleb tõlgendada selliselt, et siseriiklik kohus on kohtuotsusest Kühne & Heitz tulenevate tingimuste alusel samuti kohustatud uuesti läbi vaatama ja tühistama jõustunud kohtuotsuse, kui see on vastuolus ühenduse õigusega? Kas võrreldes haldusotsusega tuleb kohtuotsuste uuesti läbivaatamisel ja tühistamisel silmas pidada lisatingimusi?

b) Kui vastus esimese küsimuse punktile a on jaatav, siis:

kas ZPO §-s 534 sätestatud ühenduse õigusega vastuolus oleva kohtuotsuse tühistamise tähtaeg on kooskõlas ühenduse õiguse tõhususe põhimõttega?

c) Samuti siis, kui vastus esimese küsimuse punktile a on jaatav, siis:

Kas rahvusvahelise (või territoriaalse) kohtualluvuse puudumine, mida ei parandatud vastavalt määruse nr 44/2001 artiklile 24, kujutab endast ühenduse õiguse rikkumist, mis kõnealuseid põhimõtteid arvestades võib võtta kohtuotsuselt õigusjõu?

d) Kui vastus esimese küsimuse punktile c on jaatav, siis:

kas apellatsioonikohus peab tulenevalt määrusest (EÜ) nr 44/2001 kontrollima rahvusvahelist (või territoriaalset) kohtualluvust juhul, kui esimese astme kohtu otsus pädevuse kohta, kuid mitte veel otsus põhiasjas on omandanud õigusjõu? Kui vastus on jaatav, siis kas sellisel juhul peab kohus teostama kontrolli omal algatusel või ainult poole nõudel?

2) Seoses tarbijalepingute kohtualluvusega määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 punkti c tähenduses:

a) Kas lepingu sõlmimist ning seega ka lepingu ettevalmistamist ajendav eksitav võidulubadus on piisavalt vahetult seotud kavatsetava tarbijalepingu sõlmimisega, et sellest tulenevad nõuded allutada tarbijalepingute kohtualluvuse regulatsioonile vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 punktile c?

b) Kui vastus teise küsimuse punktile a on eitav, siis:

kas tarbijalepingu kohta käivat kohtualluvuse regulatsiooni kohaldatakse lepingueelsest võlasuhtest tulenevatele nõuetele ning kas lepingu ettevalmistamist ajendaval eksitaval võidulubadusel on piisavalt vahetu seos lubadusest põhjustatud lepingueelse võlasuhtega, et kohaldada tarbijalepingu kohta käivaid kohtualluvuse sätteid?

c) Kas tarbijalepingu kohta käivat kohtualluvuse regulatsiooni kohaldatakse ainult juhul, kui on täidetud ettevõtja poolt ettenähtud auhinnamängus osalemise tingimused, isegi kui kõnealused tingimused ei ole KSchG §-st 5j tuleneva nõudeõiguse seisukohalt olulised?

d) Kui vastused teise küsimuse punktidele a ja b on eitavad, siis:

kas tarbijalepingu kohta käivat kohtualluvuse regulatsiooni kohaldatakse eriliselt seadusega sätestatud *sui generis* lepingutäitmise nõudele või fiktiivse lepingusarnase *sui generis* täitmise nõudele, mis tuleneb ettevõtja tehtud võidulubadusest ning tarbija nõudest tasuda selle hind?"

Esimese küsimuse punkt a

19 Esimese küsimuse punktis a küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt seda, kas ja kui, siis millistel tingimustel, kohustab EÜ artiklist 10 tulenev koostöö põhimõte siseriiklikku kohut uuesti läbi vaatama ja tühistama jõustunud kohtuotsust, kui selgub, et see on vastuolus ühenduse õigusega.

20 Selle kohta tuleb meelde tuletada, et *res iudicata* põhimõttel on oluline tähtsus nii ühenduse õiguskorras kui siseriiklikes õiguskordades. Selleks, et tagada nii õiguse ja õigussuhete stabiilsus kui ka korrakohane õigusemõistmine, on oluline, et kohtulahendeid, mis on jõustunud peale olemasolevate edasikaebevõimaluste

ammendamist või selleks sätestatud tähtaegade möödumist, ei oleks enam võimalik vaidlustada (30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-224/01: Köbler, EKL 2003, I-10239, punkt 38).

21 Järelikult ei kohusta ühenduse õigus siseriiklikku kohut jätma kohaldamata siseriiklikke menetlusnorme, mis annavad otsusele õigusjõu, isegi siis, kui see võimaldaks heastada selle otsusega toime pandud ühenduse õiguse rikkumise (vt selle kohta 1. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-126/97: Eco Swiss, EKL 1999, lk I-3055, punktid 46 ja 47).

22 Kehtestades hagide esitamiseks menetlusnormid, mille eesmärk on tagada isikutele ühenduse õiguse vahetust õigusmõjust tulenevate õiguste kaitse, peavad liikmesriigid tagama, et need ei oleks ebasoodsamad kui samalaadsete siseriiklike kaebuste puhul (võrdväärsuse põhimõte) ega oleks sätestatud selliselt, et nad muudavad ühenduse õiguskorraga antud õiguste kasutamise praktiliselt võimatuks (tõhususe põhimõte) (vt selle kohta 16. mai 2000. aasta otsus kohtuasjas C-78/98: Preston jt, EKL 2000, lk I-3201, punkt 31 ja viidatud kohtupraktika). Seda liikmesriikide menetluslikule pädevusele seatud piiri ei ole põhikohtuasjas apellatsioonimenetluse osas ületatud.

23 Eelnevale tuleb lisada, et otsus kohtuasjas Kühne & Heitz, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab esimese küsimuse punktis a, ei ole oma olemuselt selline, et ta seaks kahtluse alla eelneva analüüsi. Kui oletada, et selles otsuses esile toodud põhimõtted on ülekantavad jõustunud kohtulahendit puudutavale olukorrale, nagu see on põhikohtuasjas, siis tuleb meelde tuletada, et sama kohtuotsus seab asjaomase organi EÜ artiklist 10 tuleneva kohustuse vaadata uuesti läbi jõustunud haldusakt, mille kohta selgub, et see on vastu võetud rikkudes ühenduse õigust, sõltuvusse sellest, et mainitud organil on siseriiklikust õigusest tulenevalt pädevus seda otsust uuesti läbi vaadata (vt viidatud kohtuotsuse punktid 26 ja 28). Käesoleval juhul piisab tõdemisest, et eelotsusetaotlusest nähtuvalt ei ole eespool mainitud tingimus täidetud.

24 Arvestades eelnevaid põhjendusi, tuleb esimese küsimuse punktile a vastata, et EÜ artiklist 10 tulenev koostöö põhimõte ei kohusta siseriiklikku kohut jätma kohaldamata siseriiklikke menetlusnorme selleks, et jõustunud kohtuotsus uuesti läbi vaadata ja tühistada, kui selgub see on vastuolus ühenduse õigusega.

Teised küsimused

25 Arvestades esimese küsimuse punktile a antud vastust ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu seisukohta, et siseriikliku õiguse alusel ei ole tal võimalik Bezirksgerichti pädevuse kohta tehtud otsust uuesti läbi vaadata, ei ole vajadust vastata ei esimese küsimuse punktidele b–d ega teise küsimuse punktidele a–d.

Kohtukulud

26 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

EÜ artiklist 10 tulenev koostöö põhimõte ei kohusta siseriiklikku kohut jätma kohaldamata siseriiklikke menetlusnorme selleks, et jõustunud kohtuotsus uuesti läbi vaadata ja tühistada, kui selgub see on vastuolus ühenduse õigusega.

Allkirjad